

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Αρχαιολογία του τοπίου: Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις

Ενότητα 2.6: Η μεταδιαδικαστική αρχαιολογία

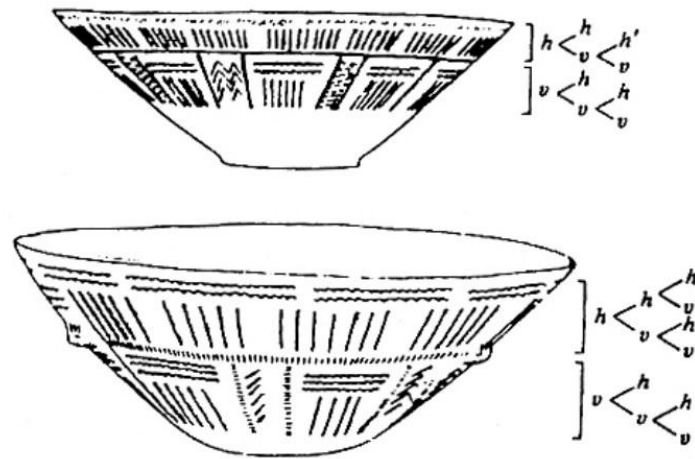
Γιώργος Βαβουρανάκης

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Η μεταδιαδικαστική αρχαιολογία

Reading the past

Ερμηνευτικές προσεγγίσεις

Μεταδιαδικαστική κριτική - 1980 κ.εξ.

Η ιδέα της εξέλιξης ανήκει στο Δυτικό πολιτισμό μόνο.

Η ιδέα της ελίτ και των επιτυχημένων μάνατζερ ανήκουν στην καπιταλιστική λογική.

Λειτουργισμός και συμπεριφορισμός αποκλείουν νόηση και σημασία. Ο άνθρωπος σκέφτεται και ερμηνεύει.

Το σύστημα και η προσαρμογή στο περιβάλλον δεν αφήνει χώρο στην ανθρώπινη πρωτοβουλία. Σε κοινωνίες τροφосуλλεκτών φαινόμενα αντίστασης στη γεωργία, τη μόνιμη εγκατάσταση, τους θεσμούς ανισότητας, την πληθυσμιακή αύξηση.

Από την κυριαρχία της αυθεντίας στην κυριαρχία των ειδικών.

Προβολή του ιδεολογικού υπόβαθρου του αρχαιολόγου.

Δεν υπάρχει απόλυτα αντικειμενική αρχαιολογία.

Η πολιτική και κοινωνική ευθύνη του αρχαιολόγου.

Η μεταδιαδικαστική θεώρηση της κοινωνίας

- Η σημασία της δομής
- Η δυναμική σχέση δομής και ατόμου
- Η σημασία των θεσμών ως δυναμικών οντοτήτων
- Η νοηματοδότηση της κοινωνικής δράσης
- Η κοινωνία ως “συγ-κείμενο” (context)
- Συμφραζόμενα και συνάφειες

Η μεταδιαδικαστική αρχαιολογία

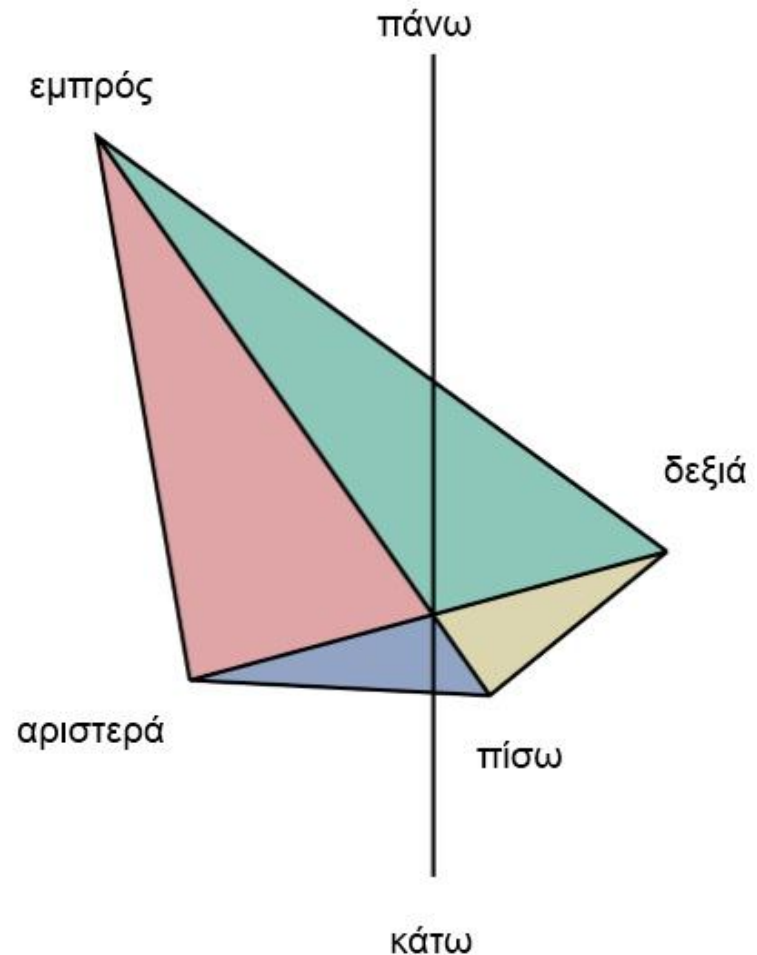
ΔΕΝ αποτελεί σχολή αλλά συνοθύλευμα κριτικών στάσεων.

- Αρχαιολογία και πολιτική
- Φύλο και γένος
- Κοινωνική συγκρότηση του σώματος
- Το σώμα ως εννοιολογική μονάδα κοινωνικής ανάλυσης
- Ταυτότητα και ετερότητα: επιστροφή στα έθνη
- Προβληματισμός ως προς τη σημασία του υλικού πολιτισμού
- Γλωσσολογική θεώρηση - έμφαση στις αρχικές θεωρητικές προτάσεις και την τελική ερμηνεία
- Μετατόπιση ενδιαφέροντος: Πώς λειτουργεί και τι είναι – τι σημαίνει και πώς δομείται; (-emic και -etic)

Η προσέγγιση του ανθρώπου

- Ο άνθρωπος ως έλλογον
- Ο αξιολογικός χαρακτήρας της ανθρώπινης πρόσληψης
- Ο ιεραρχικός χαρακτήρας του ανθρώπινου σώματος
- Η πρόσληψη ως σύγ-κριση και διά-κριση
- Η σημασία του υποβάθρου παραστάσεων
- Ο άνθρωπος ως δρων υποκείμενο με γνώση και συνείδηση

Η Νεολιθικοποίηση της Ευρώπης κατά τον I. Hodder

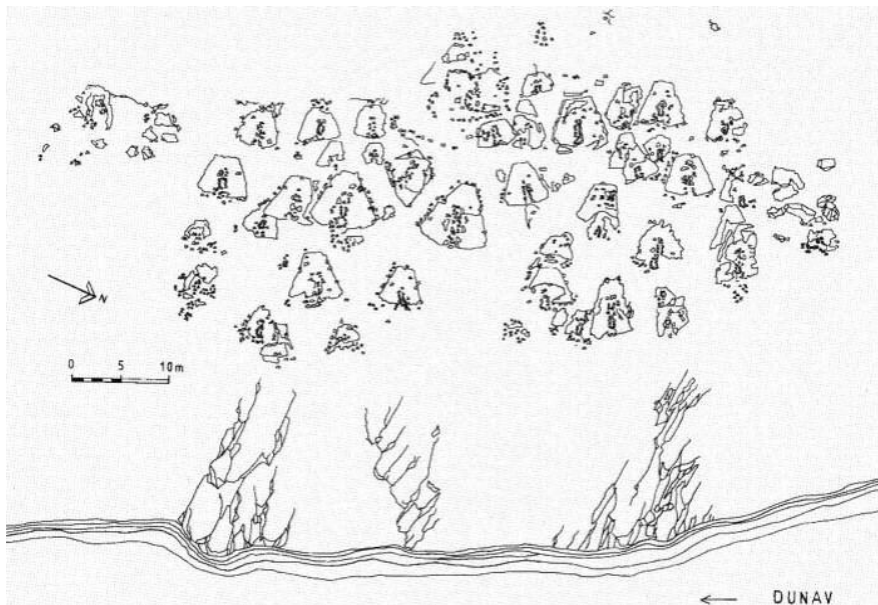
- Ζεύγη δίπολων αντιθέσεων
- Άντρας – γυναίκα, μέσα – έξω
- Τροφοσυλλογή – κυνήγι
- Ζωή/αναπαραγωγή – θάνατος
- Φύση - άνθρωπος
- Domus – agrios - foris

2

Το παράδειγμα του Lepenski Vir

3

4

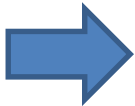

5

Η μετάβαση στη γεωργία

- Διαδικασία μακροχρόνια
  - Διαδικασία αποσπασματική
  - Συγκρότηση γνώσης για το περιβάλλον
  - Νοηματοδότηση περιβάλλοντος
  - Δημιουργία συμβολικών δομών
  - Αξιοποίηση γνώσης – καλλιέργεια
  - Πρακτική γνώση - συμπεριφορά
-
- Ο τροφосуλλεκτικός τρόπος ζωής
  - Τα πλεονεκτήματα της κινητικότητας
  - Το κόστος σε ενέργεια
  - Τα μειονεκτήματα της μόνιμης εγκατάστασης
  - Οι δυνατότητες ελέγχου της αύξησης του πληθυσμού

Η δεύτερη γενιά μεταδιαδικαστικών: 1990-2000

Η απελευθέρωση του νοήματος της δομής.

Προσπάθεια ανάκτησης της ιστορικότητας.

Εγκατάλειψη γενικών κανόνων - έμφαση στο συγκεκριμένο και το τοπικό.

Πολλαπλά νοήματα: Υλικός πολιτισμός = πολυσήμαντο κατάλοιπο.

Θεωρία πρακτικής δράσης, δομοποίηση, διαλεκτική σχέση δομής και υποκειμένου.

Η δεύτερη γενιά μεταδιαδικαστικών: 1990-2000 [2]

Διατήρηση σημασίας πλαισίου/συμφραζομένων (context).

Προσπάθεια ανάδειξης πολυσημίας πλαισίου.

Αποσπασματικότητα ερμηνείας.

Η σημασία του σήμερα στην ερμηνεία των καταλοίπων του παρελθόντος.

Τα μνημεία, το τοπίο, τα αντικείμενα.

Η φαινομενολογική προσέγγιση του ανθρώπινου σώματος.

Η κοινωνία ως μηχανή παραγωγής ισχύος και διαλεκτικής δράσης.

Ταυτότητα και φύλο

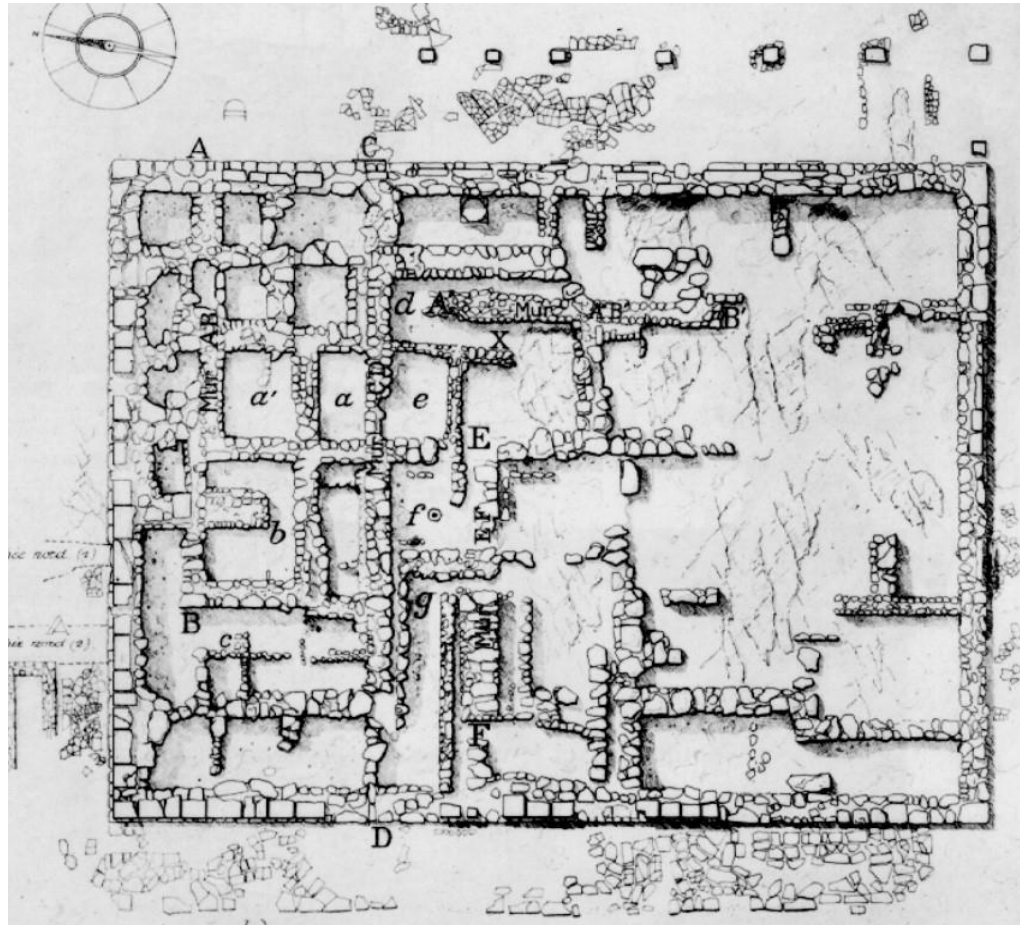
- Η διαφοροποίηση βιολογικού και κοινωνικού φύλου
- Η κοινωνική συγκρότηση του κοινωνικού φύλου
- Η κοινωνική συγκρότηση του βιολογικού φύλου
- Οι επιπλέον ταυτότητες του ανθρώπου (π.χ. Εθνοτική, πολιτική, ευρύτερα κοινωνική)
- Ειδώλια χωρίς ένδειξη φύλου στην Κύπρο κατά την ΠΕΧ

6

Τα μνημεία ως αποθέτες συλλογικής μνήμης

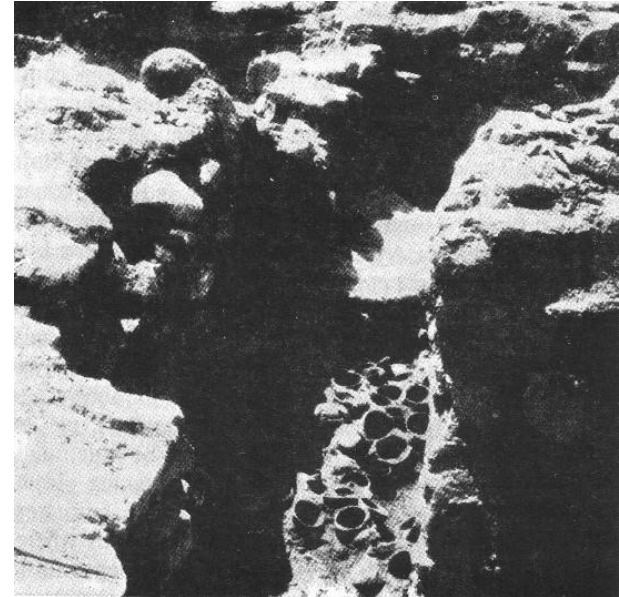
7

Το παράδειγμα του Χρυσόλακου Μαλίων

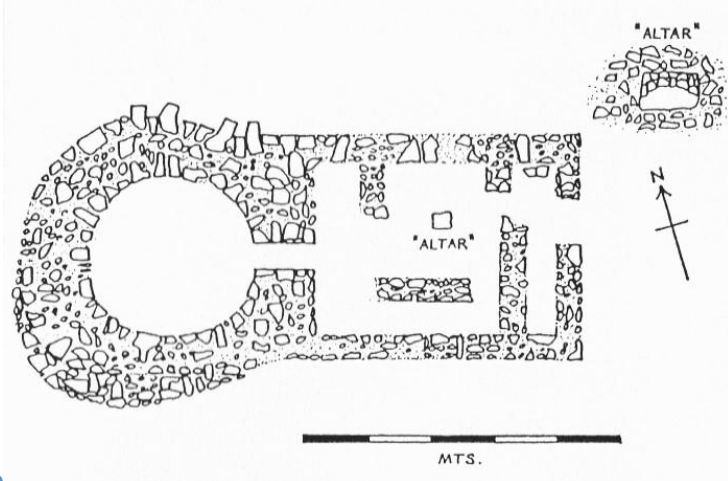
Γ. Χαμηλάκης: “Τρώγοντας τους προγόνους”

8

10

9

Η σημασία της
κατανάλωσης φαγητού
και ποτού

Η σημασία της κατανάλωσης φαγητού και ποτού

- Απλοϊκό θεωρητικό πλαίσιο - αγνοεί διαδικασίες χάριν ερμηνείας του κόσμου
- Στερείται ιστορικότητας λόγω αδυναμίας να ξεφύγει από το συγκεκριμένο και το τοπικό
- Αρνείται σημασία πολιτικών αντιθέσεων χάριν απλοϊκής συναίνεσης μέσα από κατανάλωση και συμβολισμό
- Εναλλακτικές θεωρήσεις οδηγούν σε απόλυτο σχετικισμό
- Κατάργηση επιστημονικού λόγου - στρατευμένη επιστήμη

- Επιστροφή στο δομισμό (Morris)
- Στερείται πρακτικής
- Αρχαιολογία της νόησης (cognitive archaeology), Renfrew + Zubrow

Η κληρονομιά της μεταδιαδικαστικής αρχαιολογίας

- Η σημασία της νοηματοδότησης
- Η σημασία της πολυσημίας
- Εστιασμένα ερωτήματα
- Η σημασία των ερευνητικών ερωτημάτων
- Η σημασία του σύγχρονου γίνεσθαι
- Η έμφαση στον άνθρωπο
- Η έμφαση στην ανθρώπινη πρόσληψη και εμπειρία

Τέλος

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη εδώ <http://eclass.uoa.gr/courses/ARCH366/>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Γιώργος Βαβουρανάκης 2015. Γιώργος Βαβουρανάκης. «Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 2.6: Η μεταδιαδικαστική αρχαιολογία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: Copyrighted.

Εικόνα 2: Seated Mother Goddess flanked by two lionesses. Neolithic age (about 6000-5500 BCE), Museum of Anatolian Civilizations in Ankara. Public domain.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/7/7d/20150218082358%21Ankara Muzeum B19-36.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/7/7d/20150218082358%21Ankara_Muzeum_B19-36.jpg)

Εικόνα 3: Settlement in “Lepenski Vir”. Copyrighted. http://4.bp.blogspot.com/-MA-xILO5Occ/TiyupAvhp6I/AAAAAAAAAsE/TuW1rAzfznw/s1600/lepenski_vir_3.jpg

Εικόνα 4: Θεμέλια σπιτιού σε τραπεζοειδή μορφή. "Lepenski Vir" by Dragoslav Srejonić 1972. Copyrighted. <http://www.donsmaps.com/images7/house54.jpg>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/2)

Εικόνα 5: Το σχήμα του τάφου, καθώς και η θέση του σκελετού, έχουν την μορφή τραπεζοειδούς . "Lepenski Vir" by Dragoslav Srejović 1972. Copyrighted.

<http://www.donsmaps.com/images8/protolepenskigrave.jpg>

Εικόνα 6: Plank shaped idol Red Polished Ware Early Cypriot 2000-1850 BC: Cyprus Museum. Copyrighted.

<http://u.jimdo.com/www400/o/s43f928e84fd05874/img/id338531f3d145751/1413206233/std/image.jpg>

Εικόνα 7: Το παράδειγμα του Χρυσόλακου Μαλίων. Copyrighted.

Εικόνα 8: Θολωτός μινωικός τάφος, Κρήτη. Copyrighted. http://www.histoire-fr.com/images/tholos_crete.gif

Εικόνες 9-10: Θολωτός τάφος και αγγεία που χρησίμευαν για φαγητό και για ποτό. Copyrighted.

